

Merhaba
"Akademik Sayfalar"

gazetesinin
okurlarına
armağanıdır.
Çarşamba
günleri
yayımlanır.

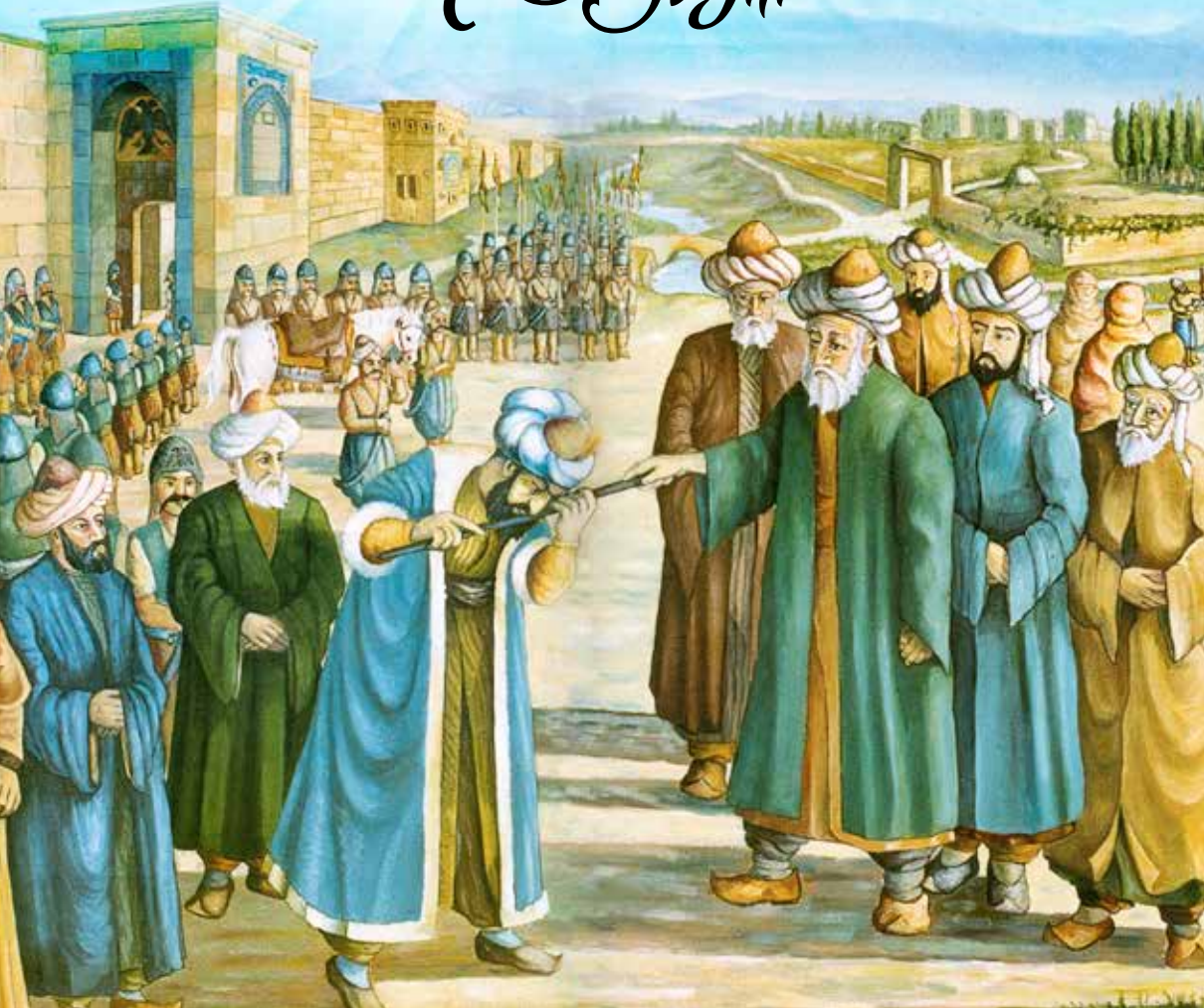
KADEMİK

Sayfalar

Cilt: 13 Sayı: 14
1 MAYIS 2013 ÇARŞAMBA

Hazırlayanlar: M. Ali UZ - Serdar CEYLAN
maliuz@merhabagazetesi.com.tr • srceylan@hotmail.com

Sultanü'l-Ulema **Baha Veled Hazretleri'nin** *Konyayı Teshriflerinin* **785. Yılı**

BAHA VELED HAZRETLERİNİN KONYA'YI TEŞRİFLERİ

Kaynaklarda Baha Veled Hazretlerinin doğup büyüdüğü ana yurdunu terk ederek sefere çıkmasına iki sebep gösterirler. Bunlardan birisi, Baha Veled'in ilmini ve çevresinden gördüğü ilgiyi çekemeyen Belh âlimlerinin tahrikleri sonunda Horasan Emiri'nin Baha Veled'i ülkesini terke zorlaması. İkincisi ise yaklaşmakta olan Moğol istilasıdır.

Hangi sebeple olursa olsun Baha Veled gibi bir bilginin ana yurdundan ayrılarak Anadolu'ya gelmesi büyük bir rahmete ve pek çok güzelliğe vesile olmuştur. Hepsinden önce Anadolu'da yeni bir çehre ve yeni bir ruhun oluşmasına vesile olmuştur. Hz. Mevlâna döneminde ve sonrasında Konya'nın cazibesi artmış, gününden günümüze kadar "Ne olursan ol, yine gel" çağrısına uyarak Konya'ya koşanların sayısı her geçen gün artarak devam etmiştir. Yukarıdaki söz ona ait olmasa da, bu ruh âdeta onunla özdeşleşmiş, insanlar onun ateşinde yanmış, potasında eriyerek arınmıştır.

Hazret-i Mevlâna'nın vefatından bir asır geçmeden Mevlevilik Konya'dan dünyaya yayılmaya başlamıştır. Asırlarca bu tasavvufi yol insanlara ışık olmuş, kurulan dergâhlarda nice âlim, sanatkâr ve irfan sahibi insan yetişmiştir. Mevleviliğin tasavvuf ve kültür

hayatımızdaki yeri tahmin edilemeyecek kadar büyük boyutlardadır.

Mevlâna sadece manevî hayatımızın değil, maddi ve ekonomik varlığımızın da ana kaynaklarından birisini teşkil eder.

Mevlâna'sız bir Konya düşünülebilir mi? Konya dendiği zaman hemen onun adı geliyor insanların aklına. Her yıl binlerce insan onun için geliyor Konya'ya, Onun Konya'sını görmeye, teneffüs ettiği havayı koklamak için geliyor...

İç ve dış turizmimizin en önemli kaynağı o... Onsuz bir Konya düşünmek mümkün değil.

3 Mayıs 2013, Sultanü'l-Ulema Baha Veled ve ailesinin Konya'yı teşriflerinin 785. yıl dönümü... Baha Veled ve ailesi 1228 yılında Konya'yı teşrif ettiler. İlk ikamet yerleri İplikçi Medresesi oldu. Ulu Keykubat'ın dizdarı Gevhertaş'ın Mevlâna ve ailesi için özel olarak yaptırdığı Medresesi Baha Veled'in görmesi nasip olmadı. Medrese bitmeden O 1231 yılında vefat etti. O günün hatırasına hazırlamış olduğumuz bu özel sayıyı okuyucularımızın takdirine sunuyor, büyük alim Sultanü'l-Ulema Baha Veled ve oğlu Mevlâna Celaleddin-i Rumi'yi rahmet ve minnet ile anıyoruz.

SULTÂNÜ'L -ULEMA BAHÂEDDİN VELED (1151-1231)

M. Ali UZ

Hazreti Mevlâna'nın muhterem pederleri olan Bahâ Veled Hazretleri 546 (1151-2) yıllarında Belh'de doğdu. Babası da zamanın ünlü bilginlerinden Belhli Hatip Ahmed'in oğlu, Hüseyin Hatîbî'dir. Esas adı Muhammed'dir. Baha Veled olarak anılmış, Sultanü'l- Ulema diye lâkap verilmiştir⁽¹⁾. Soyu Ebu Bekir (Raziyaallahü Anh.) Hazretleri'ne ulaşır⁽²⁾. Her ne kadar Eflâki tarafından annesinin Alâeddin Muhammed Harzemşah'ın kızı olduğu söyleniyorsa da annesinin Harzemşah hanedanından hangi sultana nispet olduğu bilgisi kesin değildir⁽³⁾. Eflâki'nin anlatımları oldukça abartılıdır.

Eflâki'nin anlattığına göre, aynı gün Horasan padişahı, (Geçmişte bölge Horasan olarak adlandırıldığı için Eflâki Horasan tabirini kullanıyor olmalı⁽⁴⁾.) veziri, Hüseyin Hatîbî ve Sultan'ın kızı rüyalarında Hazret-i Peygamber Sallallahü Aleyhi Vesellem'i görürler. Bekârlığından dolayı üzülen Hüseyin Hatîbî'ye, Peygamber Efendimiz:

“- Horasan Padişahının kızı ile evlen!” buyurduğu gibi, Horasan Padişahı'na da,

“- Dünya kraliçesini Hüseyin Hatîbî'ye nikâhladım, bundan sonra kraliçe onundur!” buyururlar.

Veziri de, prenses de aynı rüyayı görürler⁽⁵⁾.

Bu manevi işaret üzerine padişah, kızını tantanalı bir düğün ve dernekle Hüseyin Hatîbî ile evlendirir. Bu kutlu evlilikten dokuz ay sonra Bahâ Veled Hazretleri dünyaya gelir.

Bahâ Veled daha küçük yaşlarda iken babasını kaybeder. Bir gün annesi ile babasının kütüphanesine giren Bahâ Veled'e annesi şöyle der:

“- Oğlum! Bizi babana, bu ilimler ve hikmetleri bildiği için vermişlerdi” der.

Böylece Bahâ Veled daha küçük yaşlarda, ilim sultanlığının, dünya sultanlığından üstün olduğunu anlar ve kendisini, dinî ilimler tahsiline verir. Bu sıralarda annesinin akrabaları onu padişahlık tahtına oturtmak isterlerse de o, bu teklifi şiddetle reddeder. Ve daha genç yaşlarda devrinin âlimleri arasına katılır. Zahirî ve bâtını ilimlerde eşi ve benzeri olmayan bir mânâ sultanı olur.

Bir cuma gecesi, Belh'de bulunan üç yüzün üzerinde değerli ve istidatlı müftü ve âlim, rüyalarının Hazreti Peygamber Sallallahü

(1) Furuzanfer, 2005, s. 52.

(2) Sipehsalar, 1331, s. 15.

(3) Furuzanfer, 2005, 53; TDV İA, s. 4/460.

(4) Emine Yeniterzi, 2007, s. 15.

(5) Eflâki, 1986, s. I/3.

Aleyhi Vesellem'i görürler.

Peygamber Efendimiz onlara:

“ Bu günden itibaren Bahâ Veled'e, “Sultanü'l –Ulemâ”, yani âlimlerin sultanı deyiniz ve böyle hitab ediniz.” emrini verir.

Rüyayı görenler, o günün sabahında onun katına varınca, onlar daha rüyalarını anlatmadan, Bahâ Veled gördükleri rüyayı onlara anlatıverir.

O andan itibaren bütün Belh uleması, onun müridi olur ve Bahâ Veled bu olaydan sonra, bütün Horasan ülkesinde SULTÂNÜ'L-ULEMA diye anılır⁽⁶⁾.

Horasan ve Belh, o vakitler dinî ilimler, tasavvufî cereyanlar yanında, her türlü felsefe ve fikir cereyanlarının itibar gördüğü bir merkez durumundadır.

Kendisini takva ve Hazreti Peygamber Sallallahü Aleyhi Vesellem'in yoluna adayan Bahâ Veled, her türlü felsefe ve sapık cereyanlara karşı cephe alır. Onlara şiddetle karşı çıkar, zamanın yöneticilerinin yanlış ve şeriat dışı davranışlarını da ağır bir dille eleştirmekten çekinmez. Ve hepsini bid'at ehli olarak görür.

Bahâ Veled'in sınırlar dışına taşan şöhreti, halkın kendisine olan teveccühü, başta Fahreddin-i Râzi, Kadı Zeynî ve Ferazî gibi tasavvufa karşı olan ulemayı kısıktandırır. Ve aleyhinde konuşmaya başlarlar.

İşi daha ileri götürerek Harzemşah'ın huzurunda:

“ - Bahâ Veled, Belh halkını tamamıyla kendisine bağlamıştır. Bize ve size asla itibar etmiyor, kıymet vermiyor... Bütün halkın

Bahâeddin Veled ve ailesine tahsis edilen İplikçi Medresesi (bugünkü İplikçi Camii) ve günümüzden bir görünüm.

aşağı tabakası ve ayak takımı onunla birleşmişlerdir. Bunu önlemek için düşünmek ve çareler aramak lâzımdır.” demeye başlarlar.

Bu kışkırtmalar ve verilen haberler karşısında sultan son derece üzüldü ve endişe duymaya başladı. Sonunda bir adamı ile Bahâ Vele Hazretlerine şu haberi gönderdiği rivayet edilir:

“ - Şeyhimiz eğer Belh ülkesini kabul ederse bugünden itibaren padişahlık, ülkeler ve askerler onun olsun ve bana da başka bir ülkeye gitmem için müsaade etsin, ben de oraya gidip yerleşeyim; çünkü bir ülkede iki padişahın bulunması münasip değildir!”⁽⁷⁾

Sultanın bu haberinin manası, açıkça Sultan Vele Hazretlerinin Belh'den ayrılmasını istemek demektir.

Bunun üzerine Sultânü'l-Ulema da sultana şu haberi gönderir:

“ - İslâm, sultanına selâm söyle! Bu dünyanın fânî ülkeleri, askerleri, hazineleri, taht ve talihleri padişahlara yaraşır. Biz dervişiz, bize memleket ve saltanat münasip değildir. Biz gönül hoşluğu ile sefer edelim de sultan, kendi uyruğu ve dostlarıyla baş başa kalsın.”

Bundan sonra Bahâ Vele sefer hazırlıklarına başlar, yakınlarına ve dostlarına da; “Sefer ediniz, sıhhat bulacak ve istifade edeceksiniz” emrini verir⁽⁸⁾.

Sultan, yaptığına son derece pişman olur ve özürler dilerse de, Bahâ Vele'i bu göç kararından

vazgeçiremez. Verilen önemli kararlardan vazgeçmemek büyüklere ait davranışlardan biridir. Nitekim Peygamber Efendimiz de, hatalı da olsa alınan önemli kararlardan vaz geçmemişlerdir.

609/1212 veya 610/1213 yılı bir salı günü kabile, üç yüz deve ile yola koyulur. Develerin yükünün büyük bir bölümünü kitaplar oluşturur. Kabile, Dârü's-Selâm denilen Bağdad'a doğru harekete geçer.

Bahâ Vele ister bu, isterse başka sebeplerle olsun, bu göç Anadolu, bilhassa Konya için, büyük rahmete vesile olmuştur.

Mevlâna bu yolculuk sırasında beş, kardeşi Alâeddin ise yedi yaşları civarındadır. Fakat Mevlâna'nın bu sıralarda daha büyük olduğu ihtimali de gözden ırak tutulmamalıdır. Baha Vele'in kızı Fatma Hatun evli olduğu için Belh'de kalmış, babasının göçüne katılamamıştır.

Kervan, kona göçe yoluna devam eder. İlk büyük menzil Nişabur olur. O vakitler, Nişabur da, ayrı bir ilim ve tasavvuf merkezidir. Bir süre orada kalınır. Nişabur'un ünlü bilginlerinden Şeyh Feridüddin Attar'la uzun sohbetler yapılır. Bu iki kutbun sohbetine Mevlâna ile ağabeyi de katılır.

Bir süre sonra Nişaburlu'lar, kervanı ve büyük misafiri gözyaşları içerisinde uğurlarken, Feridüddin Attar Mevlâna'nın gelecekteki büyüklüğünü görür gibi olur ve açık bir keramet gösterecek, arkalarından bakarak, dudaklarından gayr-i ihtiyari şu sözler dökülür:

“ - Hayret! Bir ırmak, koca bir

(7) Eflâki, 1986, I/8.

(8) Eflâki, 1986, I/8.

ummanı peşine takmış, sürükleyip gidiyor.”

Bundan sonraki menzil ise Bağdad'tır. Bahâ Veled Bağdad'ın surları dışında, Şeyh Şehabeddin Sühreverdî ve kalabalık bir halk topluluğu tarafından, büyük bir sevgi ve saygı tezahüratıyla karşılanır.

Sühreverdî, konukları konağında ağırlamak isterse de Bahâ Veled, kendilerinin bir medresede misafir edilmelerini rica eder. Bağdad'da üç gün kadar kalınır. Kafil bundan sonra, Küfe yoluyla Hicaz'a yönelir. Hac görevi ifa edildikten sonra Şam'a gelir.

BAHA VELED ANADOLU'DA

Bir süre Şam'da kaldıktan sonra, kafil ağır ağır Anadolu'ya, Malatya ve Erzincan'a doğru yönelir. Erzincan yakınında kendisi için yapılan medresede bir süre kalınır, burada talebe okutur ve halkı irşat edecek konuşmalar yapar.

O sıralarda Erzincan, Mengüçükler'in elinde bir sınır vilâyetidir. Mengüçük Sultanı Fahreddin Behremşah ve eşi İsmet Hatun, Bahâ Veled'e memleketlerinde kalmaları için çok ısrar ederlerse de, Bahâ Veled, buraların emniyette olmadığını söyleyerek; Sivas, Kayseri ve Niğde yoluyla o zamanki adıyla Lârende'ye (Karaman) gelip yerleşirler.

O vakitler Karaman'da Keykubat'ın naiplerinden Emir Musa adında, ilim adamlarına son derece saygı duyan bir subaşı vardır. Horasan ülkesinden Sultanü'l-Ulema namında bir büyük âlimin geldiğini öğrenince

Emir Musa, yolcuları şehrin dışında, adamları ile birlikte karşılar ve büyük saygı gösterir. Diğer yerlerde olduğu gibi Emir Musa da konukları konağında misafir etmek isterse de Bahâ Veled, burada da kendilerinin bir medreseye indirilmelerini rica eder.

Bu arzu üzerine Emir Musa, şehrin ortasında büyük bir medrese yaptırır, Bahâ Veled ve yakınlarını bu medreseye yerleştirir. Sultanü'l-Ulema burada ders vermeye ve halkı irşad etmeye başlar.

Karaman'da yedi yıl kadar kalınır. Burada önemli olaylar cereyan eder. Bu sıralarda Mevlâna on sekiz veya yirmi bir yaşlarındadır. Babasının has müritlerinden olan ve kafil ile Belh'ten göçen Lala Şerafeddin-i Semerkandî'nin kızı Gevher Hatun'la evlenir.

Annesi Mü'mine Hatun'la ağabeyi Muhammed Alâeddin burada vefat ettikleri gibi, Mevlâna'nın oğulları Sultan Veled ile Alâeddin Çelebi de burada dünyaya geldiler.

Bu sırada Anadolu, Anadolu Selçukluları'nın hâkimiyetinde en parlak ve zengin dönemini yaşamaktadır. Başkent Konya olup, saltanat tahtında da Anadolu Selçukluları'nın ünlü sultanı Alâeddin Keykubat oturmaktadır. Ülke mamur, halk refah içerisinde ve Konya bir ilim, sanat ve kültür merkezi durumundadır.

Sultan Alâeddin Keykubat, çok değerli bir bilginin Karaman'a gelip yerleşmesinden kendisine bahsedilmemesi sebebiyle Emir Musa'ya kırılırsa da, sonunda mesele tatlıya bağlanır. Sultan, Bahâ Veled'i Konya'ya davet eder. Davete icabet edilir ve 1228 yılı Mayıs ayı başında kafil, son durağı

*Mevlâna'n babası Bahaeddin Veled'in halka vaaz ettiğini gösteren bir minyatür.
(Sebâk-ı Menâkıb, XVII. yy)*

olan Konya'ya doğru Karaman'dan hareket eder.

Bahâ Veled ve yanındakiler, Alâeddin Keykubat başta olmak üzere, bütün devlet erkânı ve büyük bir halk topluluğu tarafından

şehrin dışında karşılanır. Sultan, büyük bir alçak gönüllülük gösterir. Atından iner Bahâ Veled'i saygıyla karşılar. Sultan önde yaya, Bahâ Veled at üzerinde olduğu halde şehre girilir.

Kubbe-i Hadra'nın inşası.

Kafle saraya doğru yönlendirilirse de, Bahâ Veled itiraz eder ve şöyle der:

“ - Ey kudretli Sultan! Maksadınızı anlıyorum, fakat imamlara medrese, şeyhlere hangâh, sultanlara saray, tüccarlara han, gariple kervansaraylar münasıptır. Müsaade ederseniz biz bir medreseye inelim.”

Bahâ Veled'in bu arzusu üzerine kafile, Altun-Aba Medresesi'ne indirilir. Sultanü'l-Ulema çok geçmeden camide vaz ve nasihatlarına başladığı gibi, medresede de derslere başlar. Oğlu Mevlâna

Celâleddin en başta gelen öğrencilerindendir. Karaman'dan beri rahle-i tedrisinden istifade etmektedir. Halk, Konya semalarını bir nur gibi aydınlatan bu değerli âlimin etrafında toplandığı gibi, başta padişah olmak üzere bütün devlet erkânı, Bahâ Veled'in müridi olur.

Kafle her ne kadar Altun-Aba Medresesi'ne yerleşmişse de medrese, konuklara kâfi gelmemektedir. Medresede başka müderrisler de bulunmakta ve bunlar da talebelerine ders okutmaktadır.

Bir zuhurat neticesinde Baha

Veled'in talebi üzerine, Emir Bedreddin tarafından saray civarına yapılan medrese, yeni konukların mekânı olur. Bahâ Veled medresenin tamamlanmasını göremezse de, Mevlâna ve ailesi bu yeni medreseye yerleşirler. Bu medrese bugün, Vali İzzetbey Caddesi üzerinde Sabah Dershanesi'nin bulunduğu yerdedir. Medresenin yeri 2011 yılında tarafımızdan tespit edilmiş ve bir basın toplantısı ile efkâr-ı umumiyeye duyurulmuştur.

Bahâ Veled sağlığında öğleye kadar talebelerine ders verir, öğleden sonra da müritleri ile ilgilenir. Cuma ve pazartesi günleri de halka vaaz ve nasihatlerde bulunur⁽⁹⁾.

Bahâ Veled, daima mezarlıkları gezer ve "Ey Allah'ım bizi güzel huylu, ıstıraplara dayanıklı yap" diye dua eder. Ve "gündüzleri mezarlıkları geziniz, geceleri de gökte parlayan yıldızları temaşa ediniz ki, acaip ve garip şeyler göresiniz. Bu, peygamberimizin vasiyeti ve âdetidir." der.

Bahâ Veled vaazlarında halka ve çevresine sık sık şeriatın zâhirini korumanın, sünnetlere riayetinin gerekli olduğunu söyler, kendisi de buna riayet eder.

Bahâ Veled çok geçmez, Konya'ya gelişlerinden üç yıl kadar sonra, 18 Rebiülahir 628 (23 Şubat 1231) Cuma günü seksen yaşlarında, Eflâki'ye göre seksen beş yaşında olduğu halde vefat eder ve bugünkü yerine gömülür. Bundan sonra oğul Mevlâna için, yeni bir dönem başlayacaktır.

Mezar taşı kitabesinin Türkçe- si şöyledir:

"Allah bâkidir. Burası ulumuz, efendimiz şeriat sadrı, hikmet kaynağı, sünneti diriltten, bitatı kökünden söküp atan, kendisine uyulan, Rabb'a mensup, âlim ve âmil, bilginler sultanı, doğunun ve batının müftüsü, şeriat ve dinin bahası, İslâm'ın ve Müslümanların şeyhi, Belhli Ahmet oğlu Hüseyin oğlu Muhammed'in yattığı yerdir. Allah ondan da, geçmişlerinden de razı olsun. 628 yılı Rebiülâhiri'nin on sekizinci Cuma günü kuşluk vaktinde vefat etti."

Bahâ Veled'in Maarif adlı bir eseri vardır.

KAYNAKLAR

- Ahmet Eflâki, Ariflerin Menkıbeleri, (Çev. Tahsin Yazıcı) M.E.B. İstanbul 1986, s. 3,5,8.
- Füruzanfer, Mevlâna Celâleddin, (Çev. Feridun Nafiz Uzluk), Konya 2005, s.52-53.
- Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya (Osmanlıca'dan çev. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz) İstanbul 1990, s. 306.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan, "Gönülde Zenginlik, Yaşayışta Denge ve Yenilik", Tarih ve Kültür Başkenti Konya, Konya 2003, s. 155-156.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan, "Mevlâna'nın Hayatı ve Çevresi", Konya'dan Dünyaya Mevlâna ve Mevlevîlik, İstanbul 2002, s. 22-23.
- KÖPRÜLÜ, Fuat, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ankara 1976, s.217-220.
- ÖZÖNDER, Hasan, Konya Velileri, Konya 1990, s.26.
- Risale-i Sipehsalar (Çev. Mithat Bahari) İstanbul 1331, s. 15.
- ŞAHİNOĞLU, M. Nazif, "Bahaeddin Veled", DİA, s. 4/460 - 462.
- UĞUR, M. Ferit, "Mevlevîlik Üzerine Bazı Notlar", Konya, Mayıs 1940, s. 32/1743.
- YENİTERZİ, Emine, Sevginin Evrensel Mühendisi, Mevlâna, Konya 2007, s. 15.

(9) Sipehsalar, 1331, s. 17.

OLMAZ SULTÂN SULTÂN ÜSTÜNE

“ÂLİMLER SULTÂNİ BAHÂEDDİN VELED VE EMİRLER SULTÂNİ ALÂEDDİN KEYKUBAT”

“Bir sofranın etrafına yirmi derviş oturur; ancak iki sultân sığamaz”

(Hz. Mevlâna)

Yıl 1208; Belh’te bir cami. Sultânü’l-Ulemâ Bahâeddin Veled minberde vaaz veriyor, her zaman olduğu gibi lafını hiç esirgemiyordu:

- Ey Fahreddin-i Râzî, ey Muhammed Harezmşah ve diğer bid’atçılar! Biliniz ve haberdar olunuz ki, siz rahat kavuşup yüz bin gönlü ve birçok ilâhi zenginlikleri bırakarak kendinizi karanlığa attınız. Bu kadar mucize ve delilleri bırakıp hayaller arkasından koştunuz. Nefsinizi sizi ıssız bırakıyor, böyle olunca da kötülük ediyorsunuz. Unutmayın ki, nefsin bulunduğu ülke şeytana aittir.

Cemaat arasında bulunan Fahreddin-i Râzî, Sultan Muhammed Harezmşah, filozoflar ve diğer devlet ileri gelenleri irkilirler bu ayna gibi olan Bahâeddin Veled’in sözleri karşısında. Bir hışımla çıkarlar dışarı. Muhammed Harezmşah ise bekler, vaaz sonunda dikilir karşısına eline sarılır Sultânü’l-Ulemâ’nın:

- Beni müridliğinize kabul edin! Hattâ ben tahttan ineyim, siz oturun benim yerine. Size lâyıktır o makâm...

‘Mürit’ olan Sultan Harezmşah dört yıl boyunca gönül aynasını Bahâeddin Veled’in mânâlı sözleriyle cilalamaya çalışırken sürekli fitneciler girer devreye:

- Sultanım! Bahâeddin Veled öyle mürit topladı, öyle topluluklara hükmetmeye başladı ki, korkarız kısa süre sonra sizin tahtınıza geçmek isteyecektir.

Sonunda dayanamaz koşar Sultan Harezmşah, Bahâeddin Veled’in medresesine:

- Şeyhim! Belh’in sultanlığını kabul edin, padişah siz olun. Bugünden itibaren de bana müsaade edin başka bir ülkeye gideyim. Çünkü bir ülkede iki padişah olmaz.

Bu tarz dedikoduları duyardı hep Bahâeddin Veled. Ancak bu asılsız sözlerle hiç itibar etmez, vahdet sofrasının lokmalarını dağıtmaya devam ederdi:

- Ey Belh sultanı, ey dünyalık padişah! Biz Peygamber efendimizin ‘Fakirlik övüncümüzdür’ hadisini düstur edinmişiz. Ne taç da vardır gözümüz nede tahtta. Fânî padişahlığı değişmeyiz biz ebediyet yurdunun kulluğuna.

1212 yılının bir sabahı 300 deve yükü ile bir kervan hazırlanır. Bahâeddin Veled, 5 yaşındaki küçük oğlu Muhammed Celâleddin (Mevlâna), ailenin diğer fertleri, 40 müftü ve yüzlerce müridi. Kafle sefere hazırlanmaktadır. Haberi alan Muhammed Harezmşah koşarak kafilenin önüne gelir, yalvarmaya başlar Bahâeddin Veled’e; ancak ikna edemez kalmaları için:

- Ne olur böyle ayrılmayın. İsyan olur, ülkem ayağa kalkar. Sefer için kararlı iseniz bir meclis düzenleyelim hem. Siz kendiniz bildiriniz bu haberi.

Günlerden Cuma’dır. Namaz sonrası büyük bir zikir meclisi düzenlenir. Bahâeddin Veled sözünü esirgemez yine. Vaazının sonunda iyice celâllenir ve yüksek bir ses tonuyla son sözlerini söyler:

- Ey fânî ülkenin sultanı! Hâlâ öğrenememişsen eğer, tekrar söylüyo-

rum. Sen emirlerin sultanısın, ben ise bilginlerin sultanı. Senin padişahlığın bir nefesliktir. Benim sultanlığım da o kadar. Ancaaaak! Senin nefesin, bedeninden ayrılınca ne sen kalırsın, ne tahtın, ne ikbalin, ne de memleketin. Hâlbuki bizim nefesimiz tenimizden ayrılınca neslimiz ve çocuklarımız kıyamete kadar ayakta duracaktır.

Kafile yola koyulmuştur, binlerce kişinin “gitmeyin, kalın ne olur!” ısrarı da bu seferi engelleyememiştir.

Belh’ten çıkan kafile Nişabur üzerinden İran coğrafyasını geçerek Bağdat kapılarına gelir. Halifenin muhafızları sert bir şekilde durdurdular kafileyi:

- Kimsiniz, niye geldiniz, nereye gidiyorsunuz?

Bahâeddin Veled çok konuşmaz birkaç cümle sarf eder ancak:

- Tanrı’dan geldik Tanrı’ya gidiyoruz. Tanrı’dan başka kimsede kuvvet ve kudret yoktur. Mekânsızlıktan gelip mekânsızlığa gidiyoruz.

Halifeye haber verirler. O da Şeyh Şahabeddin Suhreverdi’yi çağırır yanına:

- Kim olabilir böyle mânâlı bir söz söyleyen, kimdir bu kafile?

Suhreverdi cevap verir tereddütsüz:

- Böyle bir sözü ancak Belhli Bahâeddin Veled söyleyebilir. Bu devirde ondan başka biri ne bu çeşit bir söz söyler, ne de bu tarzda bir dil kullanabilir?

Halifenin emriyle şehirde bulunan bütün büyükler Suhreverdi’nin liderliğinde kapıya koşarlar, kafileyi karşılarlar. Suhreverdi büyük bir saygıyla eğilerek Bahâeddin Veled’in dizlerini öper:

- Halifemiz, sizin ve dostlarınızın dâim Bağdat’ta kalmanızı ister. İstediğiniz ne ise hazırlayacak. Burada kalıp ilminizle susayanların susuzluğunu gidermenizi talep eder. Buyurun şimdilik bizim evimize gidelim.

Bahâeddin Veled Suhreverdi’nin bu sözlerini dinler, ellini yukarı doğru kaldırarak:

- Bizi medresede konaklatınız. Ancak birkaç gün kalabiliriz. Her ne kadar burada dâim kalmayı arzu etsek de Beytullah bizi bekliyor, orada ihrama bürünmek arzumuzdur.

Birkaç gün sonrasında Bahâeddin Veled Cuma günü Bağdat camiinde vaaz verir. Şehrin bütün ileri gelenleri ile birlikte Halife de vardır cemaat ara-

Hız. Mevlâna ve Şems-i Tebrizi'nin Konya'da buluşmalarını tasvir eden bir resim (Mevlâna Müzesi)

sında. Bahâeddin Veled dünyalık zevklerden dolayı ilahî âlemi göremeyen, âdil bir yönetim gösteremeyen Halife'yi konu alır sözlerinin sonunda. Sözü'nü esirgemez vahdet yolunda hizmette:

- Ey Abbasoğullarının halefi! Yazıklar olsun, sen sâlih bir halef değilsin. Böyle mi yaşamak lâzım? Şeriat dinine şeriatsızlık yaraşır mı? Acaba bu davranışını Allah'ın kitabında okudun mu? Bu fetvayı Peygamberin hadislerinde buldun mu? Bu yaşayış tarzına dört halifenin sözlerinde ve din imamlarının fiillerinde rastladın mı?

Vaaz sonunda Halifenin gözyaşları arasında kafilte tekrar yola koyulur. Kûfe üzerinden Şam'a, oradan da Kâbe'ye ulaşırlar. Mekke'ye kadar uğradıkları her yerde o şehirde kalmaları ricalarına Bahâeddin Veled hep "yolumuz Anadolu'yadır, mekânımız orasıdır" diyerek cevap verir.

Hac vazifesi yerine getirilmiştir. Anadolu'ya doğru yönelir kafilte. Kilis üzerinden Anadolu'ya girilip, önce Malatya, sonra Erzincan'a varılır.

Erzincan'da konaklamadan devam eder kafilte. Şehrin Akşehir bölgesine geldiklerinde kafilten haberdar olan Erzincan emiri Fahreddin ve eşi İsmetî Hatun atlarına binerek kafilteyi davet için peşlerine takılırlar. Her ikisi de Bahâeddin Veled'in eline sarılarak Erzincan'a dönüp orada kalmaları için yalvarırlar. Bir şartla kabul eder Bahâeddin Veled. Medrese yaptırırlarsa bir müddet kalıp ders verebileceğini belirtir.

Hemen medrese inşâ edilir. Kafilte dört yıl boyunca Erzincan'ın Akşehir bölgesinde kalır. Bahâeddin Veled ilmiyle tâliplileri aydınlatır. Vahdet yoluna uzak olanları yaklaştırır, yakın olanları yola düşürür, yolda olanları da aşk ateşiyle alevlendirir. Bu sıralarda Sultan Alâeddin Keykubat başkent Konya'da Selçuklu tahtına geçmiş (1219) bir taraftan gazalara çıkarken diğer taraftan maddî-mânevî Konya'nın imaretine gayret sarf et-

mektedir.

Yıl 1221 veya 1222; Konya öncesi son durak Karaman...

Karaman Emiri Musa, Bahâeddin Veled ve ailesinin şehrine geldiği haberi duyunca koşarak gelir, büyük bir edep ve saygıyla şehrin dış kapısında karşılar onları:

- Sarayıma buyurun efendim, orası bize değil size yaraşır.

Bahâeddin Veled hep alışıktığı bu söze aynı şekilde karşılık verir:

- Bize saray değil, medrese yaraşır.

Kısa sürede şehrin orta yerine büyük bir medrese yaptırır Emir Musa. Bahâeddin Veled burada ders vermeye başlar. Küçük oğlu Muhammed Celâeddin en devamlı öğrencilerindendir. Artık yavaş yavaş dinî ilimlerde ilerlemeye başlamış, 'mânâ'nın tadını almıştır. Belh'ten beri birlikte geldikleri Gevher de zaman zaman derslere katılmaktadır. Bahâeddin Veled münasip görür ikisini birbirine. Karaman'a geledi dört yıl kadar geçmiştir. 1225 yılında Muhammed Celâeddin Gevher'le mütevazı bir düğünle evlenir. Bir yıl sonra babasının adını verdiği Bahâeddin (Sultan Veled), diğer bir yılda da orada vefat eden ağabeyinin adını koyduğu Alâeddin dünyaya gelir.

Karaman Emiri Musa ailenin şehrine kattığı değerden memnundur, ancak Sultan Alâeddin Keykubat'ın adamları kendisi hakkında dedikodular üretmektedir:

- Sultânım. Âlimler Sultânı Bahâeddin Veled Karaman'a yerleşmiş, sizin 'sâdik emirim' dediğiniz Musa kendisinin Konya'ya gelmesine izin vermiyormuş. Kendisine bir medrese yaptırmış ve onun müridi olmuş.

Alâeddin Keykubat temkinle yaklaşıp bu sözlerle:

- Hayır olamaz, yanlış biliyorsunuzdur. Eğer orada olsa mutlaka Emir gönderirdi bize onu. Ben Mâveraünnehir'den, Türkistan'dan,

Acem'den, Arap'tan, Endülüsten yüzlerce âlimi şehrimde davet ederken, yanı başımızdaki Âlimler Sultânı şehrimizi şerefleştirmeyi miydi? Birkaç adam gönderin Karaman'a, anlasınlar bakalım, nedir ne değildir!

Alâeddin Keykubad tehditlerle dolu bir mektup yazarak adamlarını gönderir Emir Musa'ya:

“O ulu kişinin halinden bir parça olsun bize haber vermedin. Bu derece unutkanlığı ve gafleti niçin gösterdin... Eğer bu haber doğruysa...”

Emir Musa elçilerin getirdiği mektupla, son derece üzgün ve solgun bir halde Bahâeddin Veled'in medresesine koşar:

- Ey Âlimlerin Sultânı! Demiştin defalarca size. Bakın Sultan Alâeddin mektup göndermiş, sizi Konya'da ağırlamak istiyor. Sizi burada benim alı koyduğumu düşünüyor. Eğer siz Konya'ya gitmezseniz, benim ve komutanlarımın icabına bakacağını söylüyor.

Bahâeddin Veled hiçbir şey olmamış gibi serinkanlı bir hâl ile Emir'e bakar ve:

- Bizim burada kalma keyfiyetimizde sizin bir suçunuz yok. Biz kendi arzu ve isteğimizle Karaman'dayız ve buradan da çok memnunuz...

“Evet, âlimlerin sultânı” diyerek söze girer Emir Musa, kendini temiz çıkarırcasına ürkek bir sesle:

- Biliyorsunuz defalarca sizden müsaade istedim. Buraya geldiğinizi Sultân Alâeddin'e bildireyim dedim. Siz izin vermediniz. Hattâ, hattâ dediniz ki...

Sözünü tamamlayamadı Emir Musa, çekindi. Bahâeddin Veled devam etti bu sefer:

- Evet, dedim ve hâlâ da demekteyim. Sultân Alâeddin değerli biri. Amma, maalesef şarkı ve eğlence meclislerine çok düşkün, içki meclislerine katılıyor. Bundan dolayı çok istememize rağmen Konya'ya gitmiyoruz.

Tek sebebimiz bu. Şimdi bir mektup yaz ve bu durumu ve sebebini açık açık bildir. Sizin bir kabahatinizin olmadığını bilsin.

Emir Musa böyle bir mektup yazmaya cesaret edemez. Kalkar birkaç kumandanıyla birlikte Alâeddin Keykubad'ın huzuruna varır:

- Efendim. Âlimler Sultânı'nın dediklerini size arz etmeye geldim. Ancak çekiniyorum. Şimdiden affınızı ıstırham ediyorum...

Emir Musa “ben ancak bir elçiyim efendim” diyerek olan biteni açıkça anlatır Sultân'a. Ondan büyük bir tepki bekler sözlerinin sonunda. Başını öne eğerek ve beklemeye başlar. Daha birkaç saniye geçmemiştir ki, Sultân'ın ağlama sesini duyar. Kaldırır başını korkarak bakar ona. Sultan bir taraftan gözyaşlarını silmekte diğer taraftan da titrek bir sesle konuşmaya çalışmaktadır:

- Şimdi hızlıca Karaman'a dön ve Âlimler Sultânı'na saygılarımızı bildir. Eğer bizim başkentimize zahmet eder gelir, Konya'yı kendine ve evlatlarına makam yaparsa, ben yaşadığım müddetçe şarkıların ve çalgıların sesini dinlemem. Hiç kimseye iradet getirmediğim halde, onun kulu ve müridi olurum.

Dünyalık son mekân: Konya

Emir Musa, Sultân Alâeddin'in kendisine bağışladığı değerli hediyelerle ve yanına kattığı elçilerle birlikte Karaman kapısından girer girmez medreseye koşar. Sultân'ın hâlini ve dediklerini Bahâeddin Veled'e anlatır.

Birkaç gün geçmeden kabile dünyalık son yolculuğu için Konya'ya gitmek üzere hazırlanmıştır. Bahâeddin Veled oğlu Muhammed Celâeddin, torunları iki yaşındaki Sultan Veled ve bir yaşındaki Alâeddin Çelebi'yi yanına alarak Ak Tekke'nin yanı başında durmaktadır. Eşi Mü'mine Hatun'a, büyük oğlu Alâeddin'e ve yeni vefat eden gelini Gevher'e dualar etmekte-

dir. Âlimler Sultânı gözlerinden akan yaşları gizlemeye çalışırken, Muhammed Celâleddin bir taraftan annesinin ve ağabeyinin ayrılığına yanarken, diğer taraftan kucagında tuttuğu iki küçük oğluna bakmakta, zamansız bir ayrılıkla onları annesiz bırakan eşi Gevher'in toprağına ıslak gözlerle dua emektedir. Kayınpederi Lala Şerafeddin ve kayıinvalidesi Kerra Hatun da yanı başlarına gelmiştir. Birer birer iki küçük yavruyu alırlar kucaklarına. Ve böylece 7 yıllık Karaman yaşamı sona ermektedir. İçinde tatlı olayları ve acı ayrılıkları da barındıran Karaman günlerinin ardından "Mevlâna" adıyla özdeşleşecek Muhammed Celâleddin'in Konya günleri başlamaktadır.

Kafile 3 Mayıs 1228 günü Konya'ya girişte başta Sultân Alâeddin olmak üzere kalem erbâbları, âlimler, komutanlar, şehir eşrafı ve halktan oluşan büyük bir kalabalık tarafından karşılanıyordu. Emirlerin Sultânı lâkabıyla anılan Alâeddin Keykubat atından indi, hemen ileri atılarak Âlimler Sultânı'nın dizini öptü. Sonra elini sıkamak için hamle yaptı. Ancak, elini geri çeken Bahâeddin Veled, âsâsını ileri doğru uzattı. Sultân tereddütsüz âsâyı öperek âlimlere karşı devlet adamlarının göstermesi gereken tevâzuyu sergiledi. Bir taraftan da Bahâeddin Veled'in azameti ve heybeti karşısında titriyordu:

- Hoş geldiniz efendim. Şehrimize şeref verdiniz. Size sarayımın en güzel yerinde bir bölüm hazırlattım. Lûtfedin ailenizle birlikte oraya yerleşin.

- Eksik olmayın Emirlerin Sultânı. Biz medreseyi tercih ederiz. İmamlara medrese, şeyhlere hânkâh, emirlere saray, tüccarlara han, başiboşlara zâviye, gariplere de kervansaray münasıptır.

Sultanın ısrarları fayda vermez. Böylece Bahâeddin Veled günümüzdeki İplikçi Camiinin yanında bulunan Altun-aba medresesine yerleşir. Ertesi gün Sultan kendisine ve ailesine para

ile birlikte birçok eşya gönderir. Bahâeddin Veled bu hediyelerin hiçbirini kabul etmez ve elçilerle geri gönderir:

- Sultana söyleyin, bizim atalarımızdan kalan gaza mallarımız vardır ve bize kâfidir. Hem Sultanın bu hediyeleri devlet mallarıyla karışıktır. Böyle bir hediye kabul etmek bize yakışmaz. Peygamberimizin 'fakirlik övünç kaynağıdır' hadisine uymak, onun sıddıki ceddimiz Hz. Ebubekir'e benzetmek bizim için en güzel hediyedir.

Ertesi gün bu haber şehirde yankılanır. Bahâeddin Veled'e olan hayranlık artar ve akın akın gelen kadınlı erkekli Konya halkı kendisine mürit olur. Sultan Alâeddin Keykubat'ın saygısı ise daha da artar. Birkaç gün sonra sarayda bir meclis düzenler. Bahâeddin Veled'i, devlet ileri gelenlerini, Âhileri, bilginleri, ârifleri, edipleri ve şehir eşrafını davet eder. Meclise gelen Bahâeddin Veled'i ayakta karşılar Alâeddin Keykubat. Hemen başkôşeye, kendi oturduğu tahtta buyur eder onu:

- Buyurun Âlimler Sultânı. Gerçek sultan sizsiniz. Ben ise ancak bir kulum. Bundan sonra...

Sözünün sonunu getiremez Alâeddin Keykubat. Aslında Bahâeddin Veled girer devreye ve o sözlerini daha tamamlamadan ayağa kalkmış olan bütün meclistekilerin meraklı bakışları arasında onunla ilgili övgü dolu sözler söylemeye başlar:

- Ey melek huyly mülk sahibi hükümdar! Dünya ve âhiret mülkü senindir artık. Bunda şüphe duyma, emin ol!

Sultan Alâeddin'in 'bundan sonra...' diyip bitiremediği cümlesi Bahâeddin Veled'e âşikâr olmuştu da onunla ilgili böyle güzel iltifatta bulunmuştu. Artık Sultan Alâeddin dünyalık hayatına dikkat eder olmuş, daha önce yaptığı âlim ve ârifleri himaye etme, gazalarla İslâm'ı yayma, âdil bir yönetim gösterme gibi güzel işlerine

şahsi iyi hasletlerini de eklemiş, tam bir İslâm Sultânı olmuştur.

Aradan iki yıl kadar geçmişti. Bahâeddin Veled aniden bir hastalığa tutulmuş, yatağa düşmüştü. Hâli ‘vuslat’ zamanının geldiğini gösteriyordu. Başucunda 24 yaşına gelmiş, yanından hiç ayrılmayan oğlu Muhammed Celâleddin ve yakın dostları vardı. Sultan Alâeddin ziyaretine geldi koşarak; hâlini hatırlını sordu. Tekrar aynı konuyu açtı ona:

- Ben, sizin tam bir yetkiyle tahta oturmanızı, benim de sizin kumandanınız olarak fetihler yapmamı ve zaferler kazanmamı isterdim...

Devam etmedi sözlerine. Eline sarıldı Bahâeddin Veled’in öpmeye yüzüne gözüne sürmeye başladı; bir taraftan da ağlıyordu.

Bahâeddin Veled hastalığının emaresi solgun gözleriyle baktı ona. Birkaç dakika hiç ayırmadan Sultan’ın gözlerinin içine baktı. Sonra çatallaşmış kısık bir sesle, sanki başka birinin duymasını istemezmiş gibi konuşmaya başladı:

- Bu niyetin doğru ise, o halde benim şehâdet âleminde saâdet âlemine sefer edeceğime ve senin de ruhlar âlemine ulaşmana az kaldığına bir işarettir.

Sözleri bu kadardı. Tam anlayamadı Sultân, Sultân’ın ne demek istediğini. Düşünceli bir şekilde tekrar ellerini öperek ayrıldı hastanın yanından.

Üç gün sonra haber ulaştı Sultan Alâeddin’e. Bahâeddin Veled’in ruhu geldiği gerçek âleme emîn olarak geri dönmüş, saâdet âleminde ‘kulluk tahtı’na oturmuştu. Tarih 23 Şubat 1231 gününü gösteriyordu. Sultân Alâeddin kendi ‘Has Bahçe’sini bağışlamıştı hayattayken ona. O da biz bu oyun âleminde göçünce ebedî istirahatgâh olsun burası bize ve çocuklarımıza, diyerek bu kez geri çevirmişti onun ‘niyâz’ını. Oraya sırlandı Âlimler Sultânı.

Tam yedi gün saraydan dışarı çık-

madı Sultân Alâeddin. Kırk gün ata binmedi. Tahtı bırakıp hasır bir yaygı üzerinde oturdu. Kırk gün boyunca kalenin cuma mescidinde hatimler indirterek halka sofralar kurdurdu, derişlere sadakalar dağıttı. Bahâeddin Veled’in yani şeyhinin mezarının etrafına, Kâbe’nin çevresindeki duvarlar gibi bir duvar yaptırdı, mermerden bir taş üzerine onun ölüm tarihini kazıtarak mezar taşı yaptırdı.

6 yıl kadar geçmişti aradan. Sultân Alâeddin Kayseri’deki sarayında diğer devletlerden gelen liderlerle görüşmelerde bulunuyordu. Dünyalık sultanlığını icrâ ederken, gerçek sultanlığa doğru da yaklaşmıştı; ama farkında değildi. Tarih 31 Mayıs 1237’yi gösterdiği günün akşam yemeği son lokması oldu. Zehirlemişlerdi Sultân’ı, hem de en yakınındakiler. Yetinmediler onunla Azrail’in askerleri. Büyük oğlu II. Gıyâseddin Keyhüsrev’i ‘dünyalık’ tahta geçirmek için küçük oğlu İzzeddin Kılıçarslan’ı ve has komutanlarını da katlettiler.

Artık Sultan Alâeddin, oğlu ve komutanlarıyla ruhlar âleminde ebedî fetihler için sefere çıkarken, dünya tahtına göz koyanlar da oyuncak âlemindeki tahtadan tahtlara oturmak için birbirleriyle kıyasıya bir mücadeleye girişiyorlardı...

“İlâhî aşk makâmının yanında padişah tahtı bile tahtadan ibarettir ancak...”

(Hz. Mevlâna, *Mesnevî*, III, 4721)

Hız. Mevlâna'nın Soyağacı

